

- Достаточно простая и понятная математическая модель, допускающая статистическое оценивание её качества.

- Возможность предоставления менеджерам удобного, доступного по затратам и несложного в эксплуатации программного обеспечения, реализующего авторегрессионное моделирование.

Новыми научными результатами, представленными в статье, являются экспериментально подтверждённый вывод о приемлемости авторегрессионных моделей для прогнозирования рекреационного спроса и программный комплекс, реализующий такие модели.

Дальнейшие исследования, связанные с оцениванием потоков рекреационного спроса, будут направлены на реализацию так называемых потоковых моделей оптимизации рекреационных предприятий. Предполагается использование аппарата прогнозирования в комплексе с потоковыми моделями оптимального управления.

Источники и литература

1. Тихонова Г. Б. Прогнозирование спроса в туризме с помощью регрессионного моделирования // Коммунальное хозяйство городов. – Харьков, 2008. – С. 374 – 378.
2. Archer В. Н. Demand Forecasting and Estimation. Travel, Tourism, and Hospitality Research: A Handbook for Managers and Researchers. – New York: John Wiley and Sons, 1994. – P. 105-114.
3. Archer, В. Н. 1980. Forecasting Demand, Quantitative and Intuitive Techniques // International Journal of Tourism Management . – 1980. – 1(1). – P. 5-12.
4. Burger С. J., Dohnal M., Kathrada M., Law R. A practitioners guide to time-series method for tourism demand forecasting – A case study of Durban, South Africa // Tourism management. – 2001. – 22. – 403 – 409.
5. Calantone, R. J., di Benedetto С. А., Bojanic D. A Comprehensive Review of the Tourism Forecasting Literature // Journal of Travel Research. – 1987. – 26(2). – P. 28-39.
6. Chan F., Lim С., McAleer M. Modeling multivariate international tourism demand and volatility // Tourism Management. – 2005. – 26. – P. 459 – 471.
7. Crouch, G. A Meta-Analysis Study of International Tourism Demand // Annals of Tourism Research. – 1995. – Vol. 22, N.1. – P. 103-118.
8. Cruise tourism in Belize. – Center of Ecotourism and Sustainable Development. – Washington, 2006. – 146 p.
9. Deaton А. S., Muellbauer J. An almost ideal demand system // American Economic Review. – 1980. – 70. – P.312 – 326.
10. Haas G. E., Wells M. D., Lovejoy V. Estimating Future Recreation Demand: A Decision Guide for the Practitioner. – Colorado: U. S. Department of the Interior Bureau of Reclamation, 2007. – 78 p.
11. Law R., Mok H., Goh C. Data Mining in Tourism Demand Analysis: A Retrospective Analysis // Lecture Notes in Computer Science. – 2007. – 4632. – P. 508 – 515.
12. Smith S. L. J. Forecasting Tourism Demand and Market Trends // In Tourism Analysis: A Handbook. – Essex, Longman Group Limited. Second Edition. – 1995. – P. 116-149.
13. Song H., Li G. Tourism Demand Modeling and Forecasting. – Guildford: University of Surrey, 2008. – 29 p.
14. Tourism Yearbook 2007 / Editor Mausoom A. – Ministry of Tourism & Civil Aviation: Republic of Maldives, 2007. – 52 p.
15. Uysal M., Crompton J. L. An Overview of Approaches Used to Forecast Tourism Demand // Journal of Travel Research. – 1985. – 23 . – P. 7-15.
16. Wang С. Н. Predicting tourism demand using fuzzy time series and hybrid grey theory // Tourism management. – 2004. – 25. – P. 367 – 374.
17. Witt, S. F. and C. А. Martin. 1989. Demand Forecasting in Tourism and Recreation // Progress in Tourism, Recreation and Hospitality Management. – 1989. - Volume 1. – P. 4 – 32.
18. Zhou Q., Lu H., Xu W. New Travel Demand Models with Back-Propagation Network // Natural Computing. ICNC. Third International Conference. – 2007. – Vol.3. – P. 311 – 317.

Жовнір Н.М.

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ЯКОСТІ ПРАЦІ, ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ЯКОСТІ ПРАЦІ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО КАПІТАЛУ РЕГІОНУ

Постановка проблеми. Проблемою сучасного розвитку регіонів України є глибока диференціація соціально-економічних показників регіонального розвитку, що потребує розроблення інноваційних концепцій використання трудових ресурсів, розвитку виробничого потенціалу, інвестиційної діяльності, підприємництва з метою забезпечення сталого розвитку регіонів України. Аналіз основних показників соціально-економічного розвитку регіонів України, їх диференціація за показниками валової доданої вартості на душу населення, зайнятості населення, інвестування, експортного потенціалу свідчить про необхідність розроблення регіональних програм розвитку з урахуванням даних відмінностей, з метою підвищення показників параметрів якості праці в процесі використання праце-ресурсного потенціалу території.

Ідеальний стан соціально-економічного розвитку регіонів і національної економіки визначають

економічні категорії пропорційності, рівноваги, що утворюють мету розроблення загальнодержавних і регіональних програм соціального та економічного розвитку, основу збалансування регіонального ринку праці. Трансформаційні процеси України визначаються закономірністю, яка проявляється в диференціації соціально-економічного розвитку, що пов'язано із структурною перебудовою економіки регіонів, нерівномірністю забезпечення природними, трудовими, матеріальними ресурсами, особливостями спеціалізації, розподілу праці. Дана диференціація та нерівномірність розвитку є основою прояву ряду негативних явищ в процесі трансформації соціально-економічних відносин в Україні, що прямо та побічно впливає на загальнодержавний та регіональні ринки робочої сили, формування процесу праці за всіма критеріями цивілізаційного і формаційного підходів до розвитку суспільства і, як наслідок до процесу формування якості праці.

Підтвердженням вищенаведеного, є макроекономічні показники розвитку національного ринку: значно вищі за середні по Україні показники валової доданої вартості на душу населення спостерігаються у м. Києві, Запорізькій та Дніпропетровській областях (за даними 2007р. відповідно 7965 грн., 4795 грн., 3763грн.); найнижчими вони є у Чернівецькій, Тернопільській та Закарпатській областях (відповідно 1411 грн., 1605 грн., та 1677грн.) при тому що середній показник по Україні становив 2995 грн. на душу населення.

Рейтингова оцінка регіонів України за обсягами валової доданої вартості на душу населення протягом останніх років є стабільною відносно зростання на душу населення, але слід визначити області, які її істотно підвищили за цей період – це Житомирська, Хмельницька області, зменшення валової доданої вартості відбулося в Івано-Франківській та Миколаївській областях. „Регіони України істотно різняться за умовами необхідними для забезпечення продуктивної зайнятості населення, та показниками, які характеризують місткість сфери прикладання праці та процеси обігу робочої сили, рівнем попиту на неї, навантаженням на одне вакантне робоче місце, мобільністю робочої сили. Міжрегіональна диференціація за показником офіційно зареєстрованого безробіття становить майже 12 разів, за чисельністю безробітних, що претендують на одне вільне робоче місце – понад 30 разів, за показником інвестицій в основний капітал на душу населення – 9 разів, за рівнем середньомісячної заробітної плати – у 7 разів. В регіональному розрізі найнижчий рівень заробітної плати в галузях економіки відмічається в Тернопільській, Волинській і Хмельницькій областях”.

Мета дослідження. Цей факт потребує розроблення ефективних механізмів використання наявних трудових, природних, матеріальних ресурсів, як в системі мікроекономічних так і макроекономічних факторів. При цьому слід враховувати, що головною метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого соціально – економічного розвитку регіонів України, підвищення рівня життя населення, забезпечення додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного її громадянина, незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі підвищення ефективності використання потенціалу регіонів.

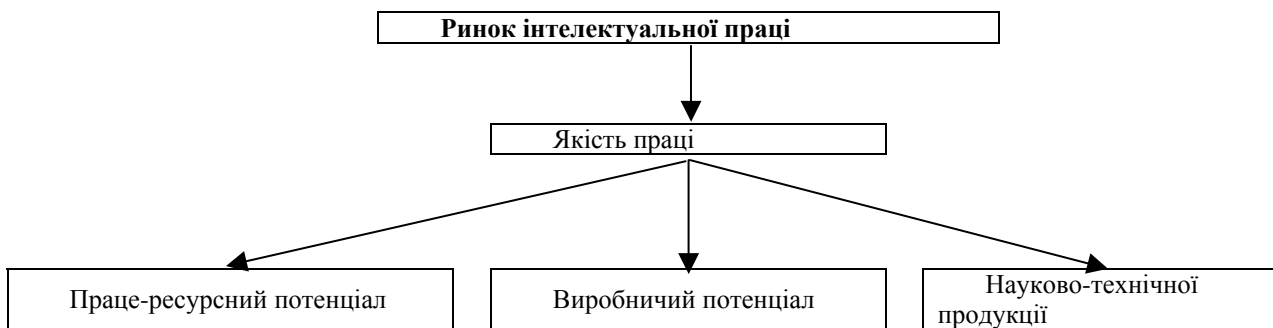
Виклад основного матеріалу. Поглиблення регіонального фактору в соціально-економічні процеси передбачає їх якісний прояв, що правомірно відобразити в змісті категорії "якості праці". Вищенаведене є загальноосвітовою тенденцією та високоорганізованим надбанням людства.

"Розвиток національної стратегії сталого розвитку визначається "необхідністю поглибленого аналізу і якнайповнішого використання надбань вітчизняної наукової думки щодо проблем оптимізації ресурсно-виробничих відносин з огляду на особливості виробничої культури, досвіду і традицій населення...”.

Концепції сталого розвитку національної економіки та її регіонів визначають пріоритети, що направлені, в першу чергу, на забезпечення соціальних потреб і гарантій людини, які є основою формування культури праці на кожному етапі розвитку економіки України.

Однією з форм реалізації якості праці є ринок інтелектуальної праці, як закономірна форма еволюції процесу формування робочої сили в кон'юнктурних умовах ринкових відносин, теоретичні дослідження культури праці та її забезпечення на основі соціально-економічних факторів розвитку загальнодержавного та регіонального змісту спрямовуються на формування дієвого ринку інтелектуальної праці – як ресурсного (висококваліфікованої робочої сили) так і споживчого – науково-технічної продукції, оскільки саме інтелектуальна праця є головним джерелом економічного зростання, прискорення науково-технічного прогресу і підвищення ефективності виробництва на етапі переходу до інформаційного суспільства. Якість праці знаходиться у тісному взаємозв'язку із процесами формування інтелектуального капіталу, оскільки є умовою для його реалізації і різних форм прояву. Первинною основою інтелектуального капіталу є працересурсний потенціал регіону, оскільки саме людина, її здібності, працездатність, здоров'я є основою науково-технічного прогресу, який направлений, в першу чергу, на процеси удосконалення виробничого потенціалу регіону і утворення ринку науково-технічної продукції, зростання попиту на інтелектуальну працю зменшує кількість кваліфікованого персоналу в структурі безробітних регіону, сприяє утворенню нових робочих місць, розвитку якості праці, інтеграційним процесам, поглибленню спеціалізації.

В сучасних умовах поглиблення регіонального змісту ринкових перетворень, якісно нового змісту інтелектуальної праці, та зростання вимог до якості робочої сили, потребує визначення сучасного змісту, порядку, методів і форм використання інтелектуального капіталу.

Рис. 1. Структура ринку інтелектуальної праці регіону

З метою покращення рівня і якості життя населення постає завдання підвищення продуктивності суспільного виробництва, що передбачає необхідність утворення умов для реалізації інтелектуального капіталу, посилення мотивації праці.

В умовах коли на зміну індустріальному поступово приходять постіндустріальне, інформаційне, інтелектуальне суспільство, знання, професіоналізм, творча праця змінюють просту працю, як головне джерело виробництва, основним кінцевим результатом інтелектуальної праці є науково-технічна інформація. Вона в умовах ринкової економіки здатна створювати додану вартість, за умови відповідної організаційної культури у сфері виробництва. У відповідності з чим, теоретичні підходи сучасних науковців Д. Богині, О. Грішнєвої, О. Бородіної спрямовані на дослідження економічної сутності, факторів формування, умов реалізації інтелектуального капіталу в системі показників розвитку національної економіки.

Кінцевою метою залучення інвестицій у сферу інтелектуальної праці є прискорення інноваційних процесів, досягнення економічного зростання на регіональному рівні, максимізація доходів і підвищення конкурентоспроможності національних товаровиробників на мікроекономічному рівні.

Підприємство є первинною ланкою формування і прояву інтелектуального капіталу, об'єктом інвестування в інтелектуальний капітал, за умови розширення збуту продукції, удосконалення її якісних характеристик, максимізації прибутку, удосконалення професійної структури зайнятих у виробництві. Виходячи із змісту факторів формування інтелектуальної праці та інтелектуального капіталу правомірно представити схематично системні взаємозв'язки між якістю праці і інтелектуальним капіталом.

В результаті дослідження доцільно дати наступне визначення інтелектуального капіталу, що представлений професійно-кваліфікаційним рівнем зайнятого населення, ступенем реалізації інновацій, що використовуються в процесі праці на основі факторів якості праці, натурально-речовий результат використання якого втілюється у показниках регіонального розвитку: кількості реалізованих інноваційних проєктів, що приводять до економії природних, трудових ресурсів, зростання продуктивності праці, збільшення позитивного сальдо чистого експорту в структурі зовнішньоекономічного балансу.

Підвищення вимог до зростання продуктивності праці на регіональному рівні відкривають нові можливості для формування інтелектуального капіталу, розумових і фізичних здібностей економічно активного населення.

В Україні створено значний науково-технічний потенціал. Витрати бюджету характеризуються зростанням обсягів інвестування у науково – технічні галузі. Здобули світове визнання фундаментальні дослідження українських учених у різноманітних галузях науки. На основі фундаментальних досліджень створено і впроваджено нові технологічні процеси і устаткування: роторно-конвеєрні лінії, малогабаритні преси надвисокого тиску, сучасне устаткування неперервного розливу металу, верстати для електрофізичної і електрохімічної обробки металів.

Але при цьому посилюється роль організаційних, ринкових та регіональних важелів щодо реалізації пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку на інноваційній основі. В системі реалізації інтелектуального капіталу в регіонах України особлива увага на сучасному етапі розвитку продуктивних сил приділяється удосконаленню умов праці, охороні праці, екологічній безпеці виробництва, що безпосередньо пов'язано із впровадженням принципово нових технологій: електронно-променевих, плазмових, імпульсних, біологічних, мембранних, що дає можливість у кілька разів підвищити продуктивність праці, ефективність використання ресурсів, роль якості праці в процесі регіонального розвитку.

Умовою реалізації якості праці в системі інтелектуального капіталу регіону є інвестиційна діяльність в людський капітал. Інвестиції в інтелектуальний капітал значно впливають на територіальний поділ праці, спеціалізацію і комплексний розвиток господарства.

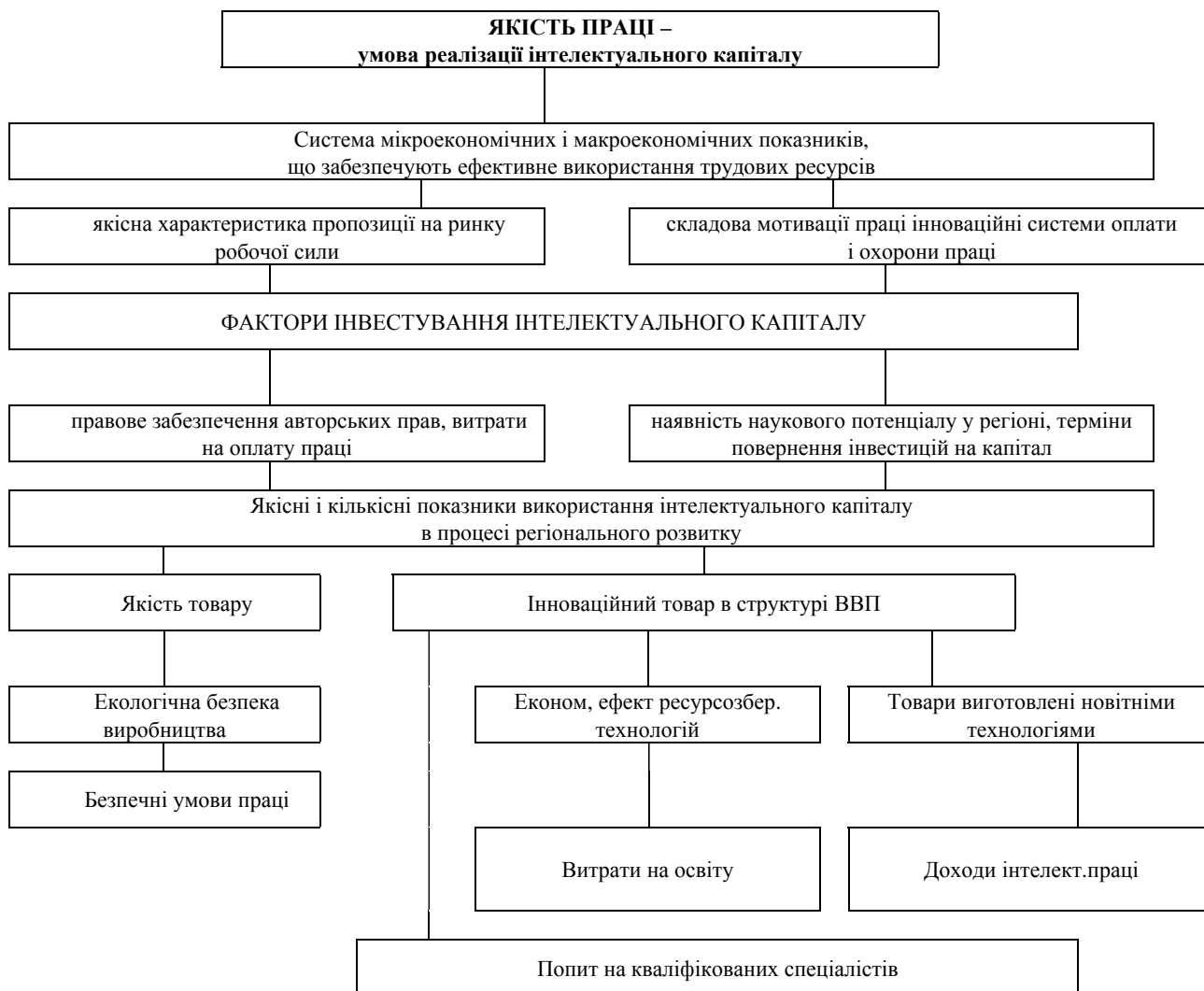

Рис. 2. Сутність фактори формування якості праці, умови реалізації інтелектуального капіталу регіону

При цьому, з одного боку, розширюються можливості більш рівномірного розміщення виробництва в територіальному вимірі, а з іншого виникає потреба врахування регіональних відмінностей у розміщенні, використанні, інвестуванні інтелектуального капіталу по групам регіонів. Регіональна модель інвестицій в інтелектуальний капітал повинна забезпечувати мінімізацію затрат живої праці і, відповідно, трудових ресурсів, підвищення економічної ефективності виробництва. Регіональна модель інвестування інтелектуального капіталу визначається рівнем розвитку науково-технічного прогресу, потребами виробництва, згідно аналізу попиту і пропозиції робочої сили. Як засіб фінансування, важливу роль в регіональній моделі інвестування інтелектуального капіталу відіграє регіональний фонд зайнятості і біржа праці. За рахунок прибутку інвестування власного капіталу доцільно здійснювати на підприємствах різних форм власності. На регіональному рівні першочергового вирішення потребує проблема формування інтелектуального капіталу агропромислового комплексу на основі розвитку спеціальних програм перепідготовки і підготовки кадрів в умовах реформування земельного ринку. Реформування потребує освіта і перепідготовка кадрів у професійно-технічних установах, оскільки значно збільшився попит на кваліфікованих робітників з розвитком корпоративної культури регіону, як правило підготовка кадрів здійснюється в системі самого підприємства, а не в професійно-технічному закладі, що потребує підвищення якості навчального процесу, інвестування і розвитку, збереження інтелектуального капіталу професійно-навчальних закладів, створення регіональних програм їх відродження, практичної діяльності і відповідності видам економічної діяльності регіону.

В цілому сутність інтелектуального капіталу визначається, як сукупність якісних властивостей трудових ресурсів, що дають змогу, через показники культури праці, удосконалення форм організації і управління трудовою діяльністю ефективно вирішувати завдання регіонального розвитку.

Однією із умов реалізації інтелектуального капіталу є якість праці, яка визначає ефективність, та якість, мотивацію в системі використання інтелектуального капіталу на різних рівнях та етапах розвитку економіки.

Складовими інтелектуального капіталу є трудові ресурси, трудовий потенціал, утворена ними матеріально-технічна база, інформаційне забезпечення. Категорія інтелектуального капіталу може включати сукупність галузевих наукових організацій, розташованих на відповідних територіях, одним із

**ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ЯКОСТІ ПРАЦІ, ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ЯКОСТІ ПРАЦІ
В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО КАПІТАЛУ РЕГІОНУ**

показників рівня розвитку інтелектуального капіталу є підготовка фахівців в системі вищої освіти в Україні. У 2007 році у вищих навчальних закладах налічувалась 17,5 тис. аспірантів, 5,6 тис. докторів наук працюють у вузах і галузевих науково-дослідних інститутах, що представляють інтелектуальний капітал України.

Реалізація закономірностей розміщення виробництва на основі принципу вирівнювання економічного, соціального, культурного розвитку економічних районів потребує аналізу та розробки методів реалізації інтелектуального капіталу в межах кожного регіону, виявлення резервів використання, утворення програм інвестування в інтелектуальний капітал з урахуванням структури виробництва, якості трудових ресурсів, потреб розвитку регіону, ефективності використання трудових ресурсів.

Визначення категорії якості праці в системі економічних категорій, під впливом факторів регіонального розвитку здійснюється на основі узагальнення формаційного і цивілізаційного підходів до взаємодії і взаємозв'язку праці, культури в системі економічного розвитку, процесів формування інтелектуального капіталу і створення умов для його прояву.

Аналізуючи процеси формування якості праці, доцільно визначити її суб'єкти, порядок взаємодії між ними в регіональній соціально-економічній системі. Регіональна соціально-економічна система представляє собою взаємозв'язок продуктивних сил і виробничих відносин, ступінь розвитку яких впливає на господарську діяльність підприємств різних форм власності регіону за видами економічної діяльності, кількість утворених нових робочих місць за звітний період, професійно-кваліфікаційний склад робочої сили, безробітних, дані макроекономічні показники утворюють основу для формування культури праці законодавчих і виконавчих органів влади, що направлена на розроблення і впровадження ефективної соціально-економічної політики регіону, формування моделей економічного зростання, підвищення життєвого рівня населення. Таким чином, на регіональному рівні доцільно визначити суб'єкти формування якості праці і порядок взаємодії між ними по формуванню якості праці і управлінню нею.

Виходячи із вищенаведеного підходу до проблеми формування якості праці регіону, доцільно визначити сутність якості праці законодавчих і виконавчих органів влади, пріоритетом діяльності яких доцільно визначити як зростання соціально-економічного рівня населення через наступні напрями управління, що забезпечать відтворення регіональної соціально-економічної системи:

- застосування комплексного регіонального підходу при розробленні, впровадженні програм соціально-економічного розвитку на основі збалансування галузей спеціалізації;
- визначення підприємств, напрям діяльності яких для області має пріоритетне значення, залучення їх власників до вирішення проблем розвитку території;
- розроблення і впровадження регіональних програм розвитку сільськогосподарського виробництва з конкретизацією заходів по залученню кваліфікованого персоналу, утворенню відповідних умов праці, відпочинку, житлових умов, визначення заходів податкової політики, направленої на формування відповідної матеріальної бази;
- зменшення кількості місцевих податків для пріоритетних галузей з низькою рентабельністю;
- сприяння розвитку малого і середнього підприємництва з метою зменшення безробіття, розвитку самозайнятості.

Визначивши сутність якості праці, доцільно визначити фактори її формування на макроекономічному і мікроекономічному рівнях.

Рис. 3. Фактори формування якості праці в системі регіонального розвитку

Розвиток інформаційних технологій зумовлює зміни у всіх сферах господарської діяльності регіону, що потребує змін у системі підготовки і перепідготовки кадрів, які визначають професійно-кваліфікаційний рівень робочої сили і ступінь розвитку якості праці. Особлива увага зайнятості в сфері інформаційних технологій має приділятися не тільки комунікаційним послугам, а і виробництву програмного забезпечення, що значно збільшить продуктивність і інтенсивність праці, розширить інформаційне забезпечення по ринку збуту продукції, інноваційним системам

продажу товару і організації праці.

Світовий і вітчизняний досвід свідчить, що інформаційні технології є визначальними у мінімізації витрат на збут продукції, організацію складського і бухгалтерського обліку. Система професійної підготовки і перепідготовки кадрів є вирішальною у процесі формування інтелектуального капіталу регіону, якості праці.

З точки зору формування параметрів якості праці, ринок послуг системи професійної підготовки пов'язаний, з одного боку, з ринком праці, а з іншого – з ринком науково-технічної продукції і інвестицій. Важливе значення у процесі збалансування ринку робочої сили відводиться мобільності освітньої системи і особливо професійної освіти. Досгається це за рахунок фундаменталізації освіти, яка забезпечує швидке перенавчання, пристосування робітників до вимог ринку. До основних напрямів фундаменталізації освіти відносять підвищення якості загальної підготовки учнів і студентів, чітке відображення в навчальних планах та програмах найсуттєвіших змін в науці, техніці, технології, організації праці та управлінні галузями і сферами господарської діяльності. Ринок професійних освітніх послуг відіграє активну роль у формуванні перспективної зайнятості, вирішуючи проблему перенавчання працівників, що залишились без роботи в зв'язку із структурною перебудовою економіки і науково-технічним прогресом.

Визначивши фактори формування якості праці, підкресливши особливу роль системи освіти, доцільно визначити функції якості праці в системі регіонального розвитку.

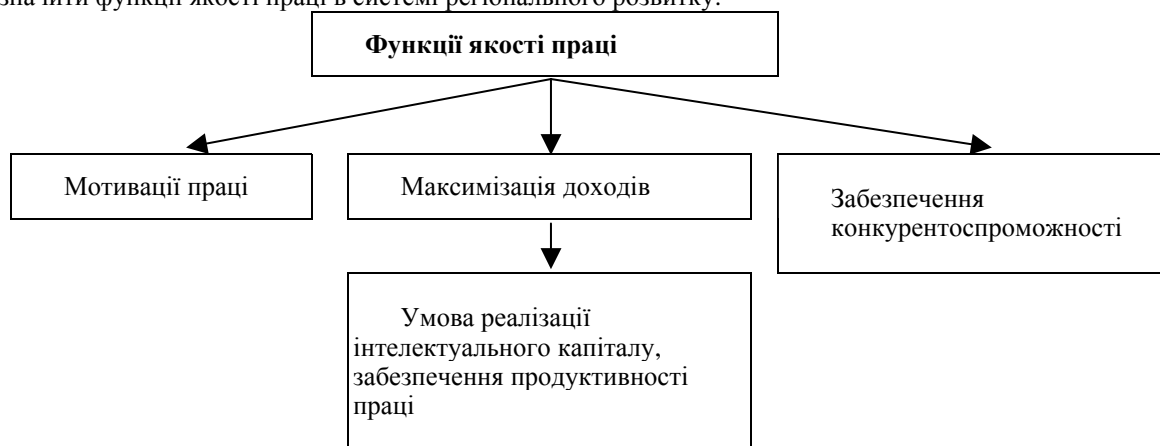

Рис. 4. Функції якості праці

Висновки. Визначивши економічну сутність якості праці та її функції в системі використання інтелектуального капіталу регіону доцільно визначити її структурні складові, що забезпечують ефективність використання трудових ресурсів, продуктивність, інтенсивність праці в процесі регіонального розвитку. Ознаки вищенаведених структурних складових якості праці забезпечують її розвиток в межах підприємства, галузей виробництва за видами економічної діяльності регіону і в цілому на загальнодержавному рівні.

Функції параметрів якості праці на регіональному рівні визначають структуру об'єктів управління, якими є мотивація праці, конкурентоспроможність товарної одиниці, підприємства, процеси формування і розвитку, збереження інтелектуального капіталу регіону.

Джерела та література

1. Чумаченко О.В. Формування системи стимулювання праці на підприємстві // Праці конференції "Управління трудовими ресурсами". – том 13. – Дніпропетровськ. – 2004. – С.106-108.
2. Чухно А. Інтелектуальний капітал: сутність форми і закономірності розвитку // Економіка України. – 2002. – №12. – С.61-67.
3. Чухно А.А. Проблеми соціального труда в умовах НТР. – К.: Вища шк., 1998. –176с.

Зятюк Н.В.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. В умовах ринкових відносин підприємство повинне прагнути якщо не до одержання максимального прибутку, то принаймні до того обсягу прибутку, що дозволяв би йому не тільки міцно утримувати свої позиції на ринку збуту товарів і надання послуг, але і забезпечувати динамічний розвиток його виробництва в умовах конкуренції.

Прибутковість підприємства є одним з найголовніших показників, що відображають фінансовий стан підприємства та визначають мету підприємницької діяльності. Тому кожен підприємець повинен мати обґрунтовану стратегію щодо забезпечення прибутковості свого підприємства В остаточному підсумку це потребує від керівництва володіння теоретичними та практичними навичками по аналізу прибутковості підприємства та резервів її підвищення, знання джерел формування прибутку і методів по кращому їхньому використанню, вміння бачити довгострокову перспективу.